

pluribus; vel quatenus intellectus divinus reflectens et comparans eam cognitionem directam cum rebus cognitis accipit illam ut propriam rationem sive ideam singulorum.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Extrinseca possibilitas rerum dependet ab earum causa efficiente: quia vero causa omnis secunda a divina omnipotentia dependet, et haec sola est causa universalissima, ideo 1^o omnis possibilitas extrinseca dependet ab omnipotentia Dei. Cum autem omnipotens voluntas non operetur nisi praelucentibus ideis, hinc divina cognitio possibilium prout habet rationem ideae est principium remotum extrinsecae possibilitatis.

Coroll. 1^m Ergo, quoniam idea est exemplar practicum, non omnium sunt ideae in Deo, sed eorum quorum Deus vel solus, vel cum causis secundis auctor esse potest.

2^m Ergoabilia sunt radicaliter vel virtualiter, et fundamentaliter in essentia divina, formaliter in scientia divina, efficienter in omnipotentia divina.

THESIS XXVI^a

I Possibilium multitudo non iis tantum continetur, quae in qualibet differentia temporis existunt, II sicut autem ipsa non est finita, ita III nec infinitam eam esse censemus, sed indefinitam; et IV licet Deus uno actu omnia cognoscat, non tamen ea omnia sub una collectione cognoscere; V sed tum distinctissime cognoscere unumquodque possibile omnesque distributive collectiones finitas possibilium, tum distinctissime cognoscere qualibet collectione finita aliam maiorem possibilem quin ultimum in iis videat, quia non est.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Possibilia sunt ea omnia quae in suis notis constitutivis repugnantiam non includunt (Th. XXII); atqui manifestum est plura esse praeter ea quae fuerunt et sunt, quae repugnantiam hanc non includunt, ut alia corpora, alii homines, alii mundi; hisque perfectiores, aut imperfectiores; ergo. Imo fieri non potest ut omnia quaeabilia in se sunt, existant; unde computatis iis quoque quae futura sint, certum est praeter omnia quae aliquando

existant, plura esse aliaabilia. Ratio est quia ex duobus contradictoriis, item duobus contrariis vel diversis quorum alterum alterum excludit, si per se utrumque spectetur, est utrumque possibile; at non suntabilia simul: quare uno existente, alterum existere nequit; ita existente calore nequit existere frigus, existente somno existere vigilia etc. Ergo non omnia quae absolute suntabilia, sunt hypotheticeabilia.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Multitudo finita est ea quae habet primum et ultimum terminum, quae idcirco tota potest exhaustiri. Iam vero multitudinemabilium non esse simpliciter finitam evincitur ex ipsa natura rerum; quia quicumque numerus finitus statuatur, semperabiles erunt alii termini sive similes prioribus, sive etiam maiores, quia quocumque finito possibile est semper aliquid maius. Ergo haec multitudo caret limite; quod vero caret limite non est finitum; ergo.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Multitudo infinita duplex concipi potest, infinita *actu* quam nos dicimus simpliciter *infinitam*, et infinita *potentia* quam nos dicimus *indefinitam*. Porro simpliciter infinita ea est quae ad modum unius collectionis ea comprehendit in se quae sine fine haberi possunt: dico: *ad modum unius collectionis*, quia infinitum actu est aliquid totum: dico: *ea quae sine fine haberi possunt*, quia limite carere debet. Indefinita autem ea est quae quantalibet sit potest semper augeri sine fine. Iam vero multitudinemabilium esse simpliciter infinitam plures docent, inter quos Vasquez in I p. disput. 63. c. 2^o, Becanus de Deo c. 10. q. 13, Ruiz de Scientia Dei disp. 20. sec 3^a, Ptolemaeus Philos. in Theol. nat. dissert. 5. E contrario esse indefinitam tenent Durandus in 1^m dist. 39. q. 2^a, Suarez metaph. disp. 30. sect. 17.^a n. 20. Amici in Phys. tom. 2^o tract. 18. q. 6. dubit. 5. art. 4^o, Pallavicinus de Deo cap. 33. Valentia I p. disp. 1.^a q. 25. Derkennis de Deo disput. 3.^a c. 2. §. 3. quibus subscribimus.

Cum autem sermo sit de multitudineabilium, te-

nendum est possibilium in se ipsis spectato statu possibilitatis nihil esse actu; actu vero esse tum fundamentum eorum, quae est divina essentia, tum cognitionem divinam eorundem. Quae quidem cognitio pro termino habet non id quod est sed esse potest. Quare cum multitudo possibilium in actu cogitatur, non aliqua multitudo realitatum quae sint observari animo debet, sed multitudo eorum quae esse aliquando possunt.

Hoc praesupposito ne loco conceptuum phantasmata quaedam succedant; multitudo possibilium infinita iuxta definitionem datam debet 1° esse collectio una possibilium; 2° nequit ea collectione maior multitudo haberi, quia nequit esse multitudo maior ea multitudine quae limite caret. Igitur multitudo infinita possibilium ea est quae continet omnia possibilium ad modum unius collectionis, ita ut extra eam collectionem nullum supersit possibile, ac ea collectione maior multitudo haberi non possit (cf. O. Th. XXIX).

Iam vero multitudo possibilium nequit esse huiusmodi collectio. Sane 1° supponatur haberi hanc multitudinem quae infinita dicitur: quaerimus utrum singuli termini, quos continet, sint finiti in perfectione, an sit aliquis tandem aliquando infinitus. Profecto nullus erit infinitus in perfectione; creatura enim infinita non est possibilis; erunt ergo omnes finiti licet plus minus perfecti, et totius collectionis perfectio erit finita: atqui quocumque ente finito possibile est semper aliud eo maius: ergo praeter eam multitudinem sunt alia possibilium; ergo 1° ea non est collectio tota possibilium, et 2° potest esse ipsa multitudo maior; ergo non est simpliciter infinita. Scilicet ex ipsa natura intrinseca possibilium sicut excluditur infinitas in essentia, ita etiam excluditur infinitas in multitudine; nam infinitas multitudinis secum traheret infinitatem essentiae.

2° Multitudo infinita debet esse aliquid totum constans unitatibus sive terminis distinctis, secus non esset multitudo sed unitas: Porro si infinita est, plura sequuntur absurda; nam 1° si unitatibus collectis constat, habebit etiam binarios, ternarios, quaternarios, etc. quaerimus an et isti

sint infiniti sicut unitates; si negas, habes infinitum coalescens ex finitis quod absurdum est, si affirmas, habes infinitum aequale infinito simplici quod rursus absurdum est, tum quatenus detur infinitum quia infinito nihil potest esse maius, tum quatenus est aequale infinito simplici constante ex solis unitatibus quae sunt partes binariorum, ternariorum, etc. quia haberetur totum aequale parti. 2° Si multitudo infinita est, cum unitates sint invicem distinctae, possunt secerni aliqua saltem cogitatione; quaerimus an reliquae sint adhuc multitudo infinita; si negas, cum unitates detractae sint finitae habes absurdum quod ex finitis existat infinitum; si affirmas, habes absurdum quod infinito possit esse maius.

Iam vero e contrario ea multitudo est indefinita quae huiusmodi est, ut quantacumque sit, semper crescere possit, seu semper possit eam maior alia haberi; atqui talis est multitudo possibilium quae continentur virtualiter divina essentia, possunt enim res imitantes ipsam esse tot ut plures rursus supersint, et his positis rursus aliae sine fine: ergo possibilium sunt indefinita.

Ergo 1° repugnat multitudini possibilium adunari in unam totalem sive adaequatam collectionem, quia quavis collectione data restat semper alia: 2° multitudo est quae quantalibet accipiatur alias et alias habet se ipsa maiores. Haec autem repugnant multitudini infinitae, conveniunt vero indefinitae quae ea est quae semper crescere potest. Ergo.

Quare possibilium per se sunt singulae unitates non collectio, possunt quidem coalescere in collectiones finitas alias aliis maiores, non vero in unam quae omnia complectatur. Hinc terminus *omnis* cum dicitur *omne possibile*, supponit distributive tantum, non collective.

Cum autem possibilium sint indefinita, indefinitae sunt etiam singulae species possibilium prae multitudine suorum individuorum ex. gr. hominum, angelorum, leonum, etc. quia eadem rationes occurrunt. Nec tamen dici potest plura esse in una specie vel in duabus, quam in alia; quia nequit esse multitudo maior illa quae ultimo sive limite caret, quaevis

porro ex his speciebus limite in augmento caret. Praeterea cum istae species numerum non constituent comparari non possunt ut quanam sit maior dignoscatur. Ad hoc enim oportet nosse ultimum in iis quae comparantur, quia ab eo species numeri desumitur; ultimum autem hic deest. Ita ex. gr. si vellet Deus creare Angelos singulis diebus per totam aeternitatem in futurum, eosque deinceps diserneret per singulas horas, pergerentne Angeli per totam aeternitatem? profecto: secus habuissent finem in prima hypothesi, quod repugnat. Idecirco multitudo Angelorum creabilis sine fine per singulas horas non est maior ea quae crearetur per singulos dies, quia in utraque serie deest limes. Prae parte vero quae actu existeret multitudo prior esset maior altera.

Hinc ad quaestionem: quot sintabilia; reponendum est proprie negando suppositum: supponit enim posse ea colligi in unam collectionem. Iuxta naturam vero eorundem responderi potest: non esset tot, quin plura. Scilicetabilia si distributive singula spectantur, sunt per se eodem modoabilia, h. e. habent simultatem possibilitatis, et ita spectata nullum numerum constituunt quia non sunt collectio. Si vero spectentur quatenus colligi possunt, cum non possint efficere unam adaequatam collectionem, sed solum collectiones finitas in infinitum, neganda est possibilitas simultatis quae negatio exprimitur dicendo non esse tot quin plura.

DEMONSTRATIO IV. PARTIS. Cognitio divina una est simplicissima suoque intuitu fertur super omnia: at quia est cognitio vera nequit aliter rem cognoscere ac res sit. Cum ergo obiectum hoc sit indefinitum nec unam constituat collectionem adaequatam, nequit a Deo cognosci tanquam infinitum et una adaequata collectio. Sane si mens divina omniaabilia colligeret ex parte obiecti ut nihil ultra reliquum foret, ea intelligendo destrueret, quia proprium est obiecti huius, h. e. aabilia ut sint amplius et amplius sine fine inexplibiler. Praeterea Deus videt multitudinem infinitam esse impossibilem; non potest igitur videre eamabilem; non ergo videt multitudinem aabilia infinitam.

Ex eo autem quod simul omnia videat infertur quidem simultas cognitionis non vero cognitorum: in qua simultate cognitionis nulla est proprie dicta collectio cum cognitio sit unus actus simplicissimus se extendens adabilia ut sunt in seipsis; et cum cognitio sit ipsis extrinseca, licet Deus simul videat, non colliguntur tamen simul inter se.

DEMONSTRATIO V. PARTIS. Deus cognoscere debet quid est cognoscibile et eo modo quo est cognoscibile; iam vero singulaabilia sunt in se cognoscibilia; ea igitur Deus cognoscit: rursus singula possunt diversimode coalescere in diversas collectiones in infinitum; eas ergo cognoscit Deus: tum singulae collectiones possunt invicem componi, et hanc quoque multiplicem compositionem Deus cognoscit. Porro cum quavis collectione finita sit aabilia semper alia maior, Deus videns collectiones finitas, videt iis semper aliam maiorem esseabilem. Quapropter tum videt Deus singulaabilia distributive; tum singula videndo, videt ea esse in potentia ad plura in infinitum, quae plura distributive quidem videt, sed non videt esse simul cum praecedentibus, ideoque non videt unam collectionem.

Cum autem indefinitum careat ultimo, falleretur Deus si ultimum in ordine aabilium videret; non ergo illud videt.

Quae ut magis, si oportet, intelligantur, aliquid praestabit dicere de cognitione futurorum dierum vel actuum per totam aeternitatem, quia ex huius cognitionis indole declarari potest et confirmari quod de cognitione aabilium diximus. Nam difficultas quaevis quae fiat contra cognitionem aabilium a nobis statutam, urgeri quoque potest contra cognitionem futurorum: et proinde solvenda est ab iis qui in quaestione aabilium a nobis discrepant, cum relate ad futura non possint discrepare. Itaque de cognitione futurorum haec certa sunt: 1° nunquam futurum esse verum quod fluxerint infiniti dies: quia series eorum crescit semper per additionem unius. 2° Deum qui uno intuitu omnia conspicit, non videre omnia futura praeteriisse aliquando: nam ut id videret, deberet adesse et videri a Deo instans aliquod praesens ratione cuius omnia essent praeterita; illud vero instans

esset finis durationis eorum, et idcirco aeternitas haberet finem: cum ergo finis aeternitatis non sit, nec Deus videre potest omnia praeteriisse aliquando: 3° singula distributive spectata videre Deum praeteriisse aliquando; si enim sunt futura verificabitur aliquando quod sunt, et quia instans in quo sunt non potest esse ultimum, succedet ergo aliud, ratione cuius verificabitur ea praeteriisse. Haec certissima sunt, sed quomodo componuntur ut de omnibus negetur quod de singulis affirmatur? Nimirum a distributivo ad collectivum valet illatio cum distributa colligi possunt, futura vero nunquam in unam collectionem colligi possunt, quia nunquam futurum est verum fluxisse dies infinitos et non superesse aliquem qui sit subsequens: manet igitur semper aliquis dies in potentia extra quamcumque collectionem; idcirco collectionem omnium Deus non videns non videt omnia praeteriisse, licet singula seorsim videat praeterita.

Idem porro dicendum de possibilibus, quae Deus uno actu cognoscit, sicut uno actu cognoscit omnes dies et actus futuros. Sicut isti dies colligi non possunt in unam totalem collectionem, sed semper supersunt alii extra, ita etabilia constituere nequeunt unam totalem collectionem, sed semper alia restant extra, h. e. eorum multitudo semper crescere potest ideoque est indefinita.

Pro solutione difficultatum haec teneantur.

1° Praecipua difficultas haec est: multitudo possibilium in statu possibilitatis est tota actu; quaevis vero multitudo actu vel est finita, vel infinita; multitudo possibilium non est finita, ergo est infinita.

Iam vero 1° urgeri eadem difficultas potest contra multitudinem futurorum; nam haec multitudo in statu futurationis est tota actu, quia tota est praesens cognitioni Dei; neque est finita quia caret limite. Nihilominus non est infinita quia non est nisi multitudo ab initio finita quae crescit semper per additionem unius; finitum vero additum finito nunquam facit infinitum.

2° Advertendumabilia realiter nihil esse; quatenus veroabilia sunt, *multitudinem* eorum *totalem actu* nul-

lam esse, quia collectio non sunt; sed solum actu esse multitudines finitas in infinitum; sicut contingit in multitudine futurorum. Actu vero esse tum fundamentum eorum possibilitium quod est divina essentia, tum cognitionem divinam eorumdem.

Hinc 3° ad argumentum. Multitudo possibilium in statu possibilitatis est tota actu; spectato fundamento eiusdem et divina cognitione, *conc.* spectatis possibilibus in se, *subd.* h. e. singula sunt simulabilia, *conc.* h. e. est multitudo una totalis omnium possibilitium, *neg.*

Ita contradistinguitur minor. Quaevis multitudo actu vel est finita, vel infinita, h. e. prae ea parte qua actu est, *conc.* prae ea parte qua est in potentia, *neg.* Quare cum actu non sit nisi et fundamentum possibilitium et cognitio eorumdem, et ex parte obiecti sint plures et plures collectiones possibilitium: de his dici potest quod vel finitum aliquod sunt vel infinitum: et quidem infinitum aliquod sunt essentia et cognitio Dei; finitum aliquod sunt collectiones singulae possibilitium. Cum vero multitudo totalis actu nulla sit, ea non est necesse ut sit aliquid vel finitum, vel infinitum, quia nihil est.

2° Eadem fere ratione obiici potest: multitudo infinita in potentia est ea quae, ut actu est, habet primum et ultimum, et alia addi possunt semper; infinita in actu ea est quae, ut actu est, in se considerata inter ea, quae in se eodem modo habet sine additamento alicuius alterius, non habet primum et ultimum, nec numerando assignari possunt, atqui huiusmodi est possibilitium multitudo. Ergo.

Resp. Transmissa prima parte maioris, distinguitur altera pars: multitudo infinita actu est ea quae caret primo et ultimo inter ea quae eodem modo in se habet ad modum unius collectionis, *conc.* quae caret primo et ultimo etc. quin sit collectio una, sed solum quatenus termini ad eam spectantes tot sunt ut semper alia sine fine supersint, *neg.* Contradistincta minore iuxta distinctionem maioris, negatur consequentia. Rursus liquet id in multitudine futurorum, de quibus idem dicendum ac id quod nos dicimus de possibilibus.

Pro aliis argumentis qua in contrarium proferri possent advertatur 1° nos demonstrare possibile non esse infinita ex ipsa natura rerum possibilium et ex ipsa ratione infiniti quae in multitudine destruitur.

2° Licet haberi nequeat creatura infinita, iure tamen infertur nullam esse posse creaturam inter finitas perfectissimam, quia non datur status in perfectione, sed quaevis creatura est in potentia ad perfectiorem, h. e. potest esse alia perfectior: unde ut posset dici dari posse creaturam perfectissimam inter finitas, oporteret et infinitam esse impossibilem, et dari statum in gradibus finitis, seu omnem potentiam expleri; quod falsum est.

3° Absurdam esse hypothesim, qua fingunt vel fingi posse putant omnia possibile existere, unde colligunt quod sicut ipsa tunc esset multitudo infinita, ita et in statu possibilitatis sit infinita. Est autem absurda quia indefinitum sive infinitum in potentia (quae potentia est ad actum semper admixtum potentiae, ideoque est inexplibilis) nunquam potest poni totum in actu, quia semper remanet aliquid ad quod est in potentia quae ad actum expletum reduci nequit.

4° Multitudo possibilium in se spectata a parte rei non est multitudo cui nihil addi potest; quia semper est, ut diximus, in potentia inexplibili et semper crescere potest. Quatenus vero obiicitur cognitioni divinae nihil ei addi potest; scilicet cognoscuntur singuli termini ita ut nullus sit qui non cognoscatur, *conc.* cognoscuntur esse multitudo talis ut nihil ei addi possit ideoque sub ratione adaequatae collectionis quae proinde non amplius crescere possit, *neg.*

5° Cum dicimus Deum cognoscere possibile non esse tot quin plura, non negamus Deum uno actu simul cognoscere possibile, et idcirco non negamus vel simultatem cognitionis, vel possibilitatis; sed negamus Deum cognoscere ea posse esse simul, sive cognoscere possibilitatem simultatis. Possibilia enim sunt possibile hac conditione ut sint hoc et aliud, non tot quin plura, restet semper potentia inexplibilis.

6° Possibilia concipiuntur quidem a Deo sub ratione

unius formae possibilis, vel entis, vel intelligibilis, vel huiusmodi, quatenus unitas formae se tenet ex parte cognoscentis et quatenus obiective in singulis vel entitatibus, vel collectionibus finitis distributive Deus hanc formam videt: non autem quatenus omnia simul sumpta videantur esse a parte rei sub una forma. Nam omnia simul sumpta non sunt aliquid possibile, ideoque nec ens, nec intelligibile. Quemadmodum in singulis futuris videt Deus rationem hanc *futuri*; nec tamen ea colligit sub una forma in unam collectionem, quia eorum collectio repugnat.

7° Nos apprehendimus et nominamus possibile sub una ratione communi ex. gr. multitudinis, pluralitatis, infiniti in potentia, et dicimus etiam *omnia possibile*, quatenus cognitio nostra abstracta et confusa possibile est una; non vero quatenus cognitio nostra distincta ea comprehendat sub una collectione, videatque praeter illam nihil esse.

8° Obiectum illud unde ducuntur quodammodo finita entia in infinitum non est aliqua multitudo infinita categorematice, sed est ipsa infinita essentia Dei, ex qua divina mens veluti prodire videt plura et plura possibile sine fine.

THESIS XXVII^a

I Scientia Dei respicit tanquam obiectum secundarium et contingens ea omnia quae in quavis differentia temporis existunt sive necessario futura sint, sive libere, II quae futura omnia hoc ipso quod futura aliquando sunt habent ab aeterno in intellectu divino determinatam veritatem.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Haec res consideramus non quoad earum essentiam quam habent etiam in statu possibilitatis; sed quoad factum existentiae quae contingens est.

Futurum est *id quod erit*, sicut praeteritum est *id quod fuit*; atque haec est propria eius definitio, est enim per causam eius formalem. Quando ergo aliquid futurum est, tunc actu nihil est, sed erit.

Res futurae dicuntur futurae relate ad Deum non qua-

tenus futurae sint post instans aliquod existentiae divinae, sed quatenus aliquando non fuerunt cum Deus esset. Porro futura distinguuntur in necessaria et libera; necessaria dicuntur non quae necessario futura sint, sed quae sunt effectus causae necessariae; futura libera quae sunt effectus causae liberae.

Iam vero Deus ab aeterno cognoscit omnia futura; nam 1° cum scientiae Dei principium formale sit ipsa essentia divina quae par est exhibendis omnibus rebus cognoscibilibus divino intellectui, scientia divina iam est determinata ad cognoscenda omnia cognoscibilia: et cum sit immutabilis, quidquid cognoscit, debet ab aeterno cognoscere: atqui futura omnia sunt cognoscibilia, ergo Deus illa ab aeterno cognoscit. Sane 2° Deus cum res actu praesentes existunt, eas certissime cognoscit; iamvero haec cognitio est eadem ab aeterno, h. e. semper sine initio fuit: nam sicut nostra cognitio mensuratur tempore praesenti in quo elicitur, ita cognitio Dei mensuratur aeternitate quae est duratio Dei actusque divini, aeternitas autem est tota simul sine initio et fine: ergo Deus habet ab aeterno eam scientiam quam habet cum res praesentes sunt: sed res ab aeterno sunt futurae; ergo Deus ab aeterno cognoscit omnia futura. Huc redit demonstratio S. Thomae I p. q. XIV. a. 13. Tandem 3° divina scientia determinata est ex se ad cognoscendum quidquid est verum; atqui ab aeterno verum erat hoc vel illud esse futurum, ergo has veritates ab aeterno divina scientia cognovit. Minor demonstrabitur in 2^a parte.

Sunt autem futura obiectum secundarium et contingens: secundarium quia in essentia divina cognoscuntur, quae cognitionem determinat: contingens, quia obiectum contingens scientiae est illud quod posset non cognosci, futura autem omnia possent non cognosci; si enim non essent futura non cognoscerentur, possent vero non esse cum sint entia contingentia; ergo. Posito vero quod sint, necesse est ut cognoscantur, sed haec est necessitas hypothetica quae contingentiam non tollit.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Propositio determinate vera est

ea quae est conformis obiecto, ab eo enim determinationem accipit; falsa, quae difformis: atqui ex duabus enunciationibus contradictoriis de futuro ex. gr. *cras certo instanti pluet, cras eodem instanti non pluet*, altera iam est obiecto futuro conformis, altera difformis; ergo altera iam est determinate vera, altera falsa.

Prob. min. Fieri nequit ut crastina die eodem instanti simul pluat et non pluat, ex principio contradictionis; neque fieri potest ut neutrum contingat, ex principio exclusi medii: ergo alterum ex his determinate erit, ideoque si pluet, modo enunciatio *cras pluet* conformis est obiecto, si non pluet, difformis, atque ideo conformis altera *non pluet*; ergo. Porro quia nullum fuit tempus in quo si ea propositio prolata esset, non fuisset vera, hinc veritas huiusmodi futurorum est aeterna. Praeterea enunciationes de praeterito sunt verae determinate; ergo etiam propositiones de futuro. *Prob. conseq.* Quia eadem est ratio pro utroque, scilicet conformitas cum obiecto quod vel fuit, vel erit.

Itaque aliud est propositionem de futuro contingente non esse *quoad nos* determinate veram, aliud non esse *in se* determinate veram. Illud affirmandum est, quia nos res contingentes non cognoscimus nisi cum praesentes actu sunt, eo quod ab ipsis nostra cognitio determinetur, alterum negandum est, ut probavimus.

Ex dictis liquet quod spectato ordine cognitionis res omnes sunt Deo praesentes ab aeterno; spectato ordine reali res quaevis praesens est quidem toti aeternitati sed non totaliter; *toti*, quia aeternitas Dei est indivisibilis duratio; *non totaliter*, quia duratio rei creatae non adaequat durationem aeternitatis (Th. XVII); ideoque non coexistit ei ab aeterno.

Difficultates quaedam: 1° si Deus videt res a tota aeternitate praesentes sibi, res ergo existunt a tota aeternitate: 2° scientia Dei si cognoscit futura a) refertur ad alia, et b) pendet ab ipsis futuris, et c) est contingens quia futura possent non esse.

Iamvero ad 1^m dicendum quod Deus videt res a tota

aeternitate quatenus actus eius est aeternus, et videt res praesentes sibi, quatenus *idem semper* est actus quo eas videt praesentes sibi pro ea differentia temporis qua existunt; non autem videt res esse *praesentes semper* sibi; atque adeo aeternitas se tenet ex parte actus non autem obiecti; unde res ipsae nullatenus sunt aeternae.

Ad 2^m Scientia Dei a) refertur ad alia relatione reali sive dependentiae, *neg.* relatione rationis, quatenus eas respicit ut terminum cognitionis quin ab eis dependeat, *conc.* Haec autem relatio non est indigna Deo, quia proprium est cuiusque cognitionis, ideoque etiam divinae, terminum habere quem cognoscat.

b) Scientia Dei pendet a rebus tamquam a causa determinante, *neg.* tamquam a simplici conditione *subdist.* quoad entitatem, *neg.* quoad terminationem *conc.* Scilicet distinguenda est in divina scientia entitas ipsius actus qui est ens a se, et terminatio actus ad obiecta, quae est aliquid extrinsecum ipsi Deo: iam vero prae hac tantummodo pendet a rebus, h. e. postulat ut res sint si illas cognoscere debet.

Tandem c) scientia divina contingens esset quoad entitatem, *neg.* quoad terminationem *conc.* (Th. XIX).

THESIS XXVIII^a

Nullum ex divina praescientia periculum imminet creatae libertati. Certe enim Deus praescit futuros actus voluntatis quia ad eos voluntas in tempore se libere determinabit: ideoque necessaria veritas eorundem futurorum non antecedens est sed consequens liberum exercitium voluntatis quod Deus ab aeterno intuetur.

DEMONSTRATIO. Etsi Deus cognoscat ab aeterno omnes actus voluntatis, huic tamen manet integra sua libertas. Nam scientia Dei se habet ad actus nostros quemadmodum cognitio nostra se habet ad obiecta praesentia, ideoque non antecederet sed consequenter, scilicet videmus res quia ipsae sunt, non res sunt quia videmus: ita Deus scit actus

nostros quia futuri sunt, non futuri sunt quia scit. Hi autem sunt futuri relate ad seriem temporis, sed praesentes divinae aeternitati divinaeque cognitioni. Cur ergo ii actus sunt futuri? Quia voluntas se libere ad eos determinabit; sicut si quaeras cur quis modo ambulet, ratio est quia vult. Quoniam vero postquam quis se determinavit et agit non potest simul non agere, ita si voluntas in futuro se ad aliquid determinabit non poterit simul non se determinare; sed haec impossibilitas consequitur ipsam determinationem liberam voluntatis, et ideo nullatenus perimit libertatem cuius integrum exercitium supponit.

Itaque scientia Dei si eius aeternitas spectetur, praecedit duratione actus futuros; si eius excellentia infinita, praecedit dignitate naturae; si vero spectetur eiusdem terminatio ad obiecta non praecedit, sed subsequitur determinationem liberam voluntatis. Unde verum quidem est fieri non posse ut non eveniat quod Deus praevideat aliquando futurum, sed hoc non quia scientia Dei imponat rebus necessitatem, sed quia cum infallibilis sit, videt certissime quid erit futurum ex libera determinatione voluntatis. Quia autem posito quod aliquid sit futurum nequit simul non esse futurum, sequitur fieri non posse ut non eveniat quod scientia Dei praevideat; sed haec necessitas eventus non est antecedens sed consequens determinationem voluntatis.

Quapropter responderi potest ad difficultates quae huc redeunt. 1^o Quod necessario futurum est non est liberum. Atqui quod Deus praevideat necessario est futurum. Ergo si Deus praevideat actus nostros, non sunt amplius liberi.

Resp. *Dist. mai.* Quod necessario futurum est necessitate antecedente determinationem voluntatis non est liberum, *conc.* quod necessario futurum est necessitate consequente ipsam liberam determinationem voluntatis non est liberum, *neg.* *Contrad. min.* Quod Deus praevideat, necessario futurum est necessitate antecedente, *neg.* necessitate consequente, *conc.*

2^o Stante Dei praevisione homo non potest se aliter determinare; ergo non est amplius liber.